

**UNIUN DA LAS RUMANTSCHAS E
DALS RUMANTSCHS EN LA BASSA**

mars 2009

Charas lecturas, chars lecturs

Cun l'emprim numer dil Fegliet dal 2009 entschaiva er mia lavur sco redactor dal Fegliet. E sco emprim duair – in empernaivel – tutgi a mai dad engraziar a mia antecessura, Cilgia Vital. Ella ha redigi cun premura e success nossa publicaziun dapi il nov millenni. Cun sias multifaras relaziuns ha ella gì la pussaivladad da crear ediziuns interessantas e variantas. Persuenter in tut cordial engraziament. Per mai èsi quietond da savair che ella è bain quasi il pli lunsch pussaivel davent da la Bassa si en il Grischun mo betg ord il mund. Grazia a la posta electronica quint jau da pudair cuntanscher ella senza incaps per buns cussegls e trics technics.

En quest numer dain nus in sguard enavos sin la lavur da l'URB e guardain dretg e sanester tge che capita tar las uniuns rumantschas en la Bassa. Uschè lunsch sco igl è a nus enconuschent. Per l'emprima giada datti ina 'festa da chant rumantscha' en la Bassa a Lucerna. Famiglias che tschantschan, ni vuessan tschantschar rumantsch cun lur uffants en in ambient tudestg u franzos han la pussaivladad da far vacanzas 'en terra rumantscha'.

Giuventetgna rumantscha a Turitg ha stabili in lieu d'inscunter entamez il martgà. I vala la paina da chatschar en il nas là mintgant. Jau sun stà speras ora. Sche era lunsch ora il pli vegl en quella bar na sun jau betg crudà or dal rom ed igl è stà in interessant e fitg empernaivel discours. Ina ensaina da regiuvinaziun per la URB? Fiss super.

Ciril Berther

CHORS RUMANTSCHS EN LA BASSA

Concert a Lucerna, Langensandstrasse 1
Sonda, ils 23 da matg 2009, a las 18.30

Sco dapertut èn era ils chors rumantschs en la Bassa confruntads cun la digren da chantaduras e chantadurs. Sa lamentar e trair la fautsch en il chanvà na gida betg la massa. Tschertgar novas ed attractivas vias per pudair exister vinavant è nossa strategia. Ils presidents dals chors, sut l'egida da l'URB, han decidì da dar in concert rumantsch cun chors sesents en la Bassa. L'organisaziun stat en ils mauns dal Chor Viril Romontsch Lucerna.

Il concert che stat sut il motto: CHANTAI RUMANTSCHS, CHANTAI ! duai esser insatge tut aparti. El entschaiva a las 18.30 cun ina tschaina. Suentar la tschaina sa preschentan tschintg chors cun chanzuns spiramain rumantschas a l'auditori:

- Bündner Gemischter Chor Bern
- Chor des Bündnervereins St. Gallen
- Chor Viril Rumantsch, Berna
- Ils Emigrants, Zug
- Cuminanza Chor Viril Romontsch Lucerna, Chor Viril Rumantsch Zug.

Il pretsch d'entrada cun tschaina sa munta a 25.00 francs (senza dessert e bavrondas). Nus sperain da pudair beneventar ina sala fullanada ed ans legrain sin Vossa annunzia.

Talun d'annunzia per tschaina e concert

Num e prenum:

Adressa:

Dumber da personas:

Telefon:

Annunzias fin ils 27 d'avrigl 2009 a:
Adalgott Berther, Allmendstrasse 12, 6383 Dallenwil
Tel. 041 628 18 35 ; E-Mail: adiberther@bluewin.ch

Champs da stad per famiglias rumantschas da la diaspora

La *Lia Rumantscha e la Pro Svizra Rumantscha* porschan questa stad duas bunas chaschuns per passentar las vacanzas en terra rumantscha. Las famiglias rumantschas/bilinguas da la diaspora, pia ordaifer il territori tradiziunal rumantsch, han la pussaivladad da visitar in champ polivalent per l'entira famiglia en Surselva e/u in'emna pli tard in champ da teater per uffants da scola en l'Engiadina Bassa.

In'idea - duas purschidas

Champ polivalent rumantsch per famiglias:

Dals **27 als 31 da fanadur 2009** duain ils geniturs e lur uffants avoir la pussaivladad da far in "bogn" en la lingua e cultura rumantscha. Sut il patronadi da geniturs interessads organisescha la Lia Rumantscha vacanzas da stad. Las famiglias bilinguas/rumantschas pon passentar in'emna a Vignogn cun sport e gieus, excursiuns, p.ex. al mulin da Murissen cun far paun, ir a far bogn al lai Davos Munts, chantar e far musica, tadlar istorgias, ir a raiver cun guides da muntogna a Sursaissa euv.

Famiglias cun uffants da tut las vegliadetgnas ed idioms èn bainvegnidas. Autras linguas vegnan integradas a moda ludica en las singulas activitads. Ils geniturs han era la pussaivladad da sa participar parzialmain ad in program individual mo per creschids. La tgira dals uffants è garantida. Ina buna cuschina e l'alloschi en la Sentupada, l'anteriura chasa da scola da Vignogn, procura per il bainstar durant quell'emna.

Champ da teater

La purschida da la Pro Svizra Rumantscha ha en egl uffants e giuvenils ch'èn creschids si ordaifer il territori rumantsch, che han dentant bab u mamma rumantscha. Durant l'emna dals 02 als 08 d'avust 2009 han els la pussaivladad da s'entupar a Tschlin per crear ensemen in toc da teater. Quai fan els sut la direcziun da Roman Weishaupt (pedagog da teater, actur e producent) ed Annina Sedlacek (actura, reschissura e clown), duas personas cun blera experientscha da realisar projects da teater cun uffants e giuvenils. En il center stat il plaschair vi dal gieu, il moviment, ma era il chant e la musica. Il toc sa furma surtut entras las ideas ed improvisaziuns dals uffants e giuvenils e vegn preschentà en differents lieus en il vitg. Il champ da teater a Tschlin duai stgaffir lioms tranter uffants e giuvenils rumantschs da la Bassa. Durant l'emna ch'els èn ensemen duain els emprender ad enconuscher ina vischnanca rumantscha e surtut udir e duvrar pli fitg il rumantsch. Mintgin ch'è en la vegliadetgna da scola po sa participar. Enconuschientschas da far teater n'èn betg necessarias. Era difficultads da duvrar il rumantsch duain betg impedir da prender part.

Il champ da vacanzas en la chasa da scola dat albiert als participants. Ils uffants e giuvenils vegnan accumpagnads e survegliads era durant il temp liber. Il davos di ha lieu ina preschentaziun per ils geniturs, fragliuns ed amis ed ina pitschna festa da cumià.

Experientschas da famiglias cun il rumantsch en la Bassa

Nua che um e dunna èn da linguatg rumantsch han blers dà vinavant lur linguatg era sche tut discurriva tudestg (ni franzos) enturn els. Là nua che mo in dils conjugals è da derivanza rumantscha èsi plitost ina excepziun sche han gì la forza ni la quaida da mussar rumantsch a lur uffants.

Schebain geniturs sco uffants han fatg en scadin cas lur experientschas. Quellas vuessan nus chattar ora uschia lunsch sco pussaivel per ina proxima ediziun dal fegliet.

Las dumondas latiers san esser:

- Èsi stà ina decisiun spontana u hai duvrà discussiuns?
- Quant ditg han ins discurren en chasa mo rumantsch cun ils uffants?
- Tge experientschas han ils uffants fatg en scoletta e scola?
- Main difficultads d'emprender linguatgs esters, neolatins?
- Èn ils uffants oz cuntents ch'els san rumantsch?
- Han els tschanteschà rumantsch en las muntognas?
- Dattan els vinavant il linguatg rumantsch a lur uffants?

Cun grond interess prendain nus si contact cun las famiglias che nus enconuschain. Ecos direct a la redacziun fan a nus grond plaschair. cb

Il **CHOR MASCHADÀ GRISCHUN TURITG** sut la direcziun da Remo Weishaupt preschenta quest onn in concert sut il titel:

CHANZUNS D'AMUR

Il concert ha lieu: dumengia, ils 21 da zercladur 09, a las 17.00 en la baselgia catolica da S. Giusep, Röntgenstrasse 80, 8005 Turitg

Pagina d'internet: www.buendner-chor.ch

**Uniun da las Rumantschas e
dals Rumantschs en la Bassa**

Finamiras 2008

Nossa finamira principala è stada da render attent als Rumantschs en la Bassa che l'URB exista e ch'ella è activa e sustegna las uniuns rumantschas en lur sforzs per mantegnair lingua e cultura.

Nus lain activar commembers ed uniuns cun

- pussibilitar e sustegnair da discurrer il pli savens pussaivel rumantsch en las uniuns, tranter pèr ed en famiglia,
- infurmar periodicamain davart occurrenzas ed activitads da cultura rumantscha,
- collavurar cun outras uniuns,
- sustegnair nossas uniuns ed organisar occurrenzas interessantas e coordinar las activitads rumantschas da tut gener,
- publitgar las datas da las activitads.

Situaziun 2008

Las adressas èn vegnidas ramassadas e, cun l'agid da la Lia Rumantscha, avain nus cumenzà a far urden e las actualisar.

Anc adina dat i memia blers Rumantschs en la Bassa che n'enconuschan betg l'URB.

Bleras occurrenzas n'èn betg coordinadas.

En memia bleras famiglias rumantschas vegn discurrì tudestg.

Sfidas

Per cuntanscher tut questas finamiras avain nus fatg 5 sesidas da suprastanza ed empruvà d'ademplier noss duairs. La sfida è immensa, ma nus essan pronts da far ils pli gronds sforzs per lavurar effizient e per pervegnir a realisar la pli gronda part da nossas finamiras.

Schliaziuns/realisaziuns

Cun grond agid da la Lia Rumantscha essan nus vidlonder dad elavurar tut las adressas ch'èn disponiblas.

Per reunir ils Rumantschs e pussibilitar da giudair cultura rumantscha e per pudair discurren pli savens nossa lingua, resguardond tut ils idioms, avain nus organisà:

- nossa radunanza annuala ensemen cun la Quarta Lingua, enramà dals Emigrants e cun in stupent referat dad Urs Cadruvi: "Rumantschia futura - Rumantschia globala?"
- in teater ladin a Turitg cun il teater Art or da l'Engiadina
- in chant avert a Zug cun Aaron Tschalèr
- ina sairada da cabaret cun Flurin Caviezel cun ils Ladins dal Rigi a Cham
- ed ina festa cun musica e chant organisada dad RTR e sustegnida da l'URB.

Quatter fegliets èn cumparids (mars, fanadur, settember ed il december).
Nossa pagina d'internet è vegnida actualisada periodicamain.
Plinavant avain nus sustegnì ils chors da Berna e Turitg per lur giubileums.

Il president: Jon Carl Tall

	Suprastanza
<i>President</i>	Jon Carl Tall, Zug ZG
<i>Vicepresident ed actuar</i>	Jachen Sarott, Chesalles-sur-Moudon VD
<i>Secretariat</i>	Martin Sutter, Zug ZG
<i>Cassiera</i>	Coni Livers, Küssnacht SZ
<i>Responsabels projects</i>	Ciril Berther, Oetwil a.d.L. ZH
<i>Revisurs da quint</i>	Lidia Deuber-Casutt, Hünenberg ZG Erica Vonmoos, Turitg ZH Adalgott Berther, Dallenwil NW
<i>Delegad(a)s</i>	Jon Carl Tall, Zug ZG Martin Sutter, Zug ZG Ciril Berther, Oetwil a.d.L. ZH Jachen Sarott, Chesalles-sur-Moudon VD
<i>Suppleant(a)s</i>	Lidia Deuber-Casutt, Hünenberg ZG Coni Livers, Küssnacht SZ

Finalmain ha Turitg ina bar rumantscha!

Uschè simpel n'è quai natiralmain betg, perquai essan nus londervi da conquistar la bar - dapi passa in mez onn! Damai: vegnir e gidar!

Dapi ils 28-8-08 s'inscuntran (s'entaupan) mintga gievgia saira «tut» ils rumantschs e «tut» las romontschas da Turitg en il „Piccolo Giardino” per ina baterlada. L'idea è dad instituziunalisar ina (gievgia) saira rumantscha a Turitg. I na dat nagin sponsur, nagin jodel e nagins plets uffizials, persunter blers discurs profunds rumantschs („Co pudessan nus spendrar la Quotidiana?”) u globals („Duain ins uss cumprar aczias da l'UBS”) e bler small-talk („gia ditg betg pli vis...! tge fas uschè? nua lavuras?”) e tranteren adina puspè ina biera u in magiel aua minerala per rinforzar l'identitad communabla da la diaspora rumantscha.

Chapì l'idea? Anc dumondas?

giuru@giuru.ch

Sch'insatgi vul avair la garanzia assoluta dad era inscuntrar in Rumantsch, duai el far l'emprim in telefon al numer 076 393 62 35 (Martin Cantieni).

Qua lura ils detagls:
Mintga gievgia, 5/12/19/26-03-09 e.u.v. a partir da las 20.30 en il
„Piccolo Giardino” (Schöneeggplatz 9).

Simplamain prender il bus 31 a la staziun principala (HB) fin la fermada „Militär-/ Langstrasse” e cuntinuar anc 100 meters a pe en la medema direcziun fin che la via fa ina storta, là sa chatta il „Piccolo Giardino”.

Nagina tema, nus avain er tema. Simplamain vegnir! Nus ans legrain da vesair in pèr fatschas nunenconuschentas ed enconuschentas turitgès-rumantschas questa gievgia saira!

Martin Cantieni

Interpretaziun III

Bia ei danvons
ni sil pli
in sustegn
per la peisa
dil ver e verdeivel

Arnold Spescha
Ei dat ils muments da pass lev

Universitad da Turitg - Colloqui rumantsch

Prelecziuns dad auturas ed auturs rumantschs en discussiun cun Mevina Puorger

Mardi • 17 mars 2009

Jachen Curdin Arquint davart Peider Könz Ladino

En preschientscha da Evelyne Könz-Dauphin e Nicole Könz

Mardi • 21 avrigl 2009

Angelica Biert e Nesa Biert Kriesten davart Cla Biert

Betschlas malmadüras & oters raquints

Mardi • 12 matg 2009

Fadrina Hofmann Estrada, be mumaints momente nur

Ils colloquis han lieu da las 18.15 - 19.45, en l'edifizi principal KO2 (entrada Karl Schmid-Str. 4) Universitad da Turitg en la sala F-174.

mp

Noss commember Giusep Tschuor ha dà la fin da favrer in segir bellischem **concert en la baselgia da Versomi**. Giusep ha sunà orgla e spinet, Veronika Ehrensperger la arpa.

Segir che in u l'auter/l'otra da vus ha profità da la chaschun dad ir a tadar noss famus musicist.

Impressum:

Redacziun: Ciril Berther

Spediziun: Lia Rumantscha

Contribuziuns san vegnir inoltradas fin 1 mais avant la proxima ediziun a :
Ciril Berther, Mülistatt 12, 8955 Oetwil a.d.L.

Tel. 044 748 50 65, e-mail: cirberther@bluewin.ch

Ulteriurs fegliets san vegnir retratgs tar:

Lia Rumantscha, Via da la Plessur 47, Chascha postala, 7001 Cuir

Tel. 081 258 32 22, e-mail: liarumantscha@rumantsch.ch

Da chattar er sin internet: www.uniun-urb.ch

Data da l'ediziun: mars 2009

Data da la proxima ediziun: avust 2009